

2015-10-30

SVN 2015-19

*Gunilla Gunnarsson, ordf. RCC i Samverkan
Sveriges kommuner och landsting
118 82 Stockholm*

Sydöstra sjukvårdsregionens remissvar avseende nationell nivåstrukturering av sju åtgärder inom cancervården

Vulvacancer

Övergripande synpunkter på RCC i Samverkans arbete med nivåstrukturering

Nivåstrukturering innebär arbetsfördelning

Sydöstra sjukvårdsregionen ställer sig positiv till att RCC i Samverkan har påbörjat ett arbete avseende nationell nivåstrukturering. Sydöstra sjukvårdsregionen förordar dock en mer samlad process i vilken ett flertal diagnoser nivåstruktureras samtidigt, vilket utvecklas nedan. Detta skulle öppna för att tala om *arbetsfördelning* snarare än nivåstrukturering. Vid en arbetsfördelning flyttas komplexa ingrepp där den totala volymen i landet är liten till ett mindre antal enheter, samtidigt som dessa enheter i vissa fall kan behöva lämna ifrån sig enklare ingrepp till andra enheter. Medan nivåstrukturering ofta uppfattas som en enkelriktad process, skall arbetsfördelning förstås som en process i två riktningar.

Sydöstra sjukvårdsregionen anser att begreppet arbetsfördelning fortsättningsvis bör användas i diskussioner som avser det som hittills benämns nivåstrukturering. Eftersom remissen och remissfrågorna använt begreppet nivåstrukturering används dock detta i den text som följer.

Behandlingsfrekvens spelar roll vid nivåstrukturering

Sjukvårdsregionens utgångspunkt är att patientens bästa bör vara vägledande i allt arbete med nivåstrukturering. Det är dock inte alltid enkelt att avgöra vad patientens bästa innebär. Sjukvårdsregionen anser att argumenten för en nationell nivåstrukturering generellt sett är som starkast för planerade åtgärder av engångskaraktär. En förutsättning är dock att argumenten och evidensen för att en ökad volym leder till bättre utfall vid den aktuella åtgärden är övertygande. I sådana fall framstår sannolikt förlängd restid

som underordnat för de flesta patienter. Det är rimligen mindre tydligt hur patienter värderar uppgifter om påstått högre kvalitet i vårdutfall gentemot restid vid åtgärder som kräver upprepade besök under en längre tidsperiod, såsom exempelvis strålbehandling. Sjukvårdsregionen anser följaktligen att argumenten för en nivåstrukturering till färre än sex sjukhus (ett sjukhus per sjukvårdsregion), av åtgärder som kräver upprepade besök, är svagare.

Nivåstrukturering påverkar hela sjukvårdssystemet

När beslut om nationell nivåstrukturering för en diagnos fattas kan inte en förväntad kvalitet i vårdutfallet för den enskilda aktuella diagnosen vara den enda vägledande parametern. Nivåstruktureringens bredare effekter på sjukvårdssystemet i stort måste också beaktas. Det viktigaste måste vara att säkerställa en hög kvalitet för *både* patienter som drabbas av diagnoser där åtgärder ska nivåstruktureras, och patienter som drabbas av *andra* diagnoser. En hög kvalitet måste säkerställas för båda dessa patientgrupper såväl i dagsläget som i framtiden. Innan beslut med potentiellt stora konsekvenser för ett helt sjukvårdssystem fattas, bör därför tydliga kvalitetskrav definieras och den medicinska kvaliteten följas upp noggrant utifrån tillgängliga data. Detta är viktigt då förutsättningar att utveckla och behålla en hög kvalitet varierar över tid för sjukhus i landet. Innan, eller omedelbart i samband med att beslut om nivåstrukturering fattas, behöver det också inrättas en mekanism för att kontinuerligt följa de medicinska resultaten för de åtgärder som har nivåstrukturerats så att tidigare beslut kan omprövas om den medicinska kvaliteten inte håller önskvärd nivå.

Innan beslut om nivåstrukturering fattas, måste nivåstruktureringens effekter på *hela* sjukvårdssystemet beaktas. Frågor om huruvida nivåstrukturering av ett visst ingrepp leder till minskad kompetens för omhändertagande av andra tillstånd, exempelvis i akuta situationer eller under jourtid, bör besvaras i utredningar om nivåstrukturering och vägas in i de beslut som fattas.

Ett aktuellt exempel rör förslaget om nivåstrukturering av kurativt syftande kirurgi vid matstrups- och övre magmuncancer (nedan benämnt esofagus- och cardiacancerkirurgi). Även om antalet kurativt syftande operationer i Sverige kan förefalla litet, så finns, i varje sjukvårdsregion, en mycket större närliggande verksamhet vid sidan av själva cancerkirurgin. Sådan verksamhet inkluderar bedömning och omhändertagandet av akuta och benigna tillstånd i esofagus och ventrikel, komplikationer, samt frågeställningar överlappande med ÖNH-kirurgi och thoraxkirurgi. Komplexiteten av esofagusskador, esofagusperforationer, komplikationer, samt benigna tillstånd kräver samma kompetens som den verksamhet som valts ut för nivåstrukturering, d.v.s. esofagus- och cardiacancerkirurgin. (Årligen behandlas vid US Linköping cirka 40-50 patienter akut p.g.a. esofagusperforationer och andra benigna tillstånd som kirurgtekniskt skiljer sig marginellt från cancerkirurgi.) En nivåstrukturering av nämnda cancerkirurgi till färre än 6 centra skulle därmed leda till en kompetensförlust inom ett mycket större område än det som remissen om nivåstrukturering avser i de sjukvårdsregioner som blir utan nationell vårdenhet.

Nivåstrukturering bör göras samlat och inte en diagnos i taget

En nivåstrukturering som i huvudsak rör kirurgiska ingrepp innebär inte att patienterna ifråga helt försvinner från de sjukhus som inte får i uppdrag att utföra ingreppen. Det är viktigt att upprätthålla kompetens gentemot patientgruppen då behov av eftervård och rehabilitering på hemmasjukhuset kommer att kvarstå. För att kunna upprätthålla en sådan kompetens krävs framförhållning. En sådan framförhållning kan endast uppnås om de olika sjukhusens framtida uppdrag klargörs och inte löpande utsätts för osäkerheter i form av successiv nivåstrukturering som sker en diagnos i taget utan hänsyn till en helhetsbild. Sjukvårdsregionen anser att nivåstrukturering bör ske samlat för ett stort antal diagnoser och inte i delar då det totala slutresultatet av en sådan process blir svåröverskådligt för inblandade aktörer.

Sjukvårdsregionernas roll

I dagsläget finns sex sjukvårdsregioner. Under lång tid har en rad strukturer i sjukvården byggts med dessa sex sjukvårdsregioner i åtanke, bland annat Regionala Cancercentrum, Regionala Registercentrum och Regionala Centrum för Sällsynta Diagnoser. Mot bakgrund av detta kan nyttan med mindre omfattande nivåstruktureringar som leder till att åtgärder ska utföras på 4-5 enheter ifrågasättas. Om fördelen består i ökad volym per enhet, noteras att den ökade volym per enhet som vinnas genom minskning från 6 enheter till 4-5 enheter i många fall sannolikt är blygsam. Att i ett första steg nivåstrukturera ingrepp till antingen 6 enheter (en i varje sjukvårdsregion) eller till 1-3 enheter i de fall där det totala antalet volymer i landet är mycket litet, förefaller mest rimligt.

Remissförslaget från RCC i samverkan:

RCC i samverkan föreslår att:

- Behandling av vulvacancer ges vid minst 3 men högst 4 nationella vårdenheter i landet.
- Verksamheten vid de nationella vårdenheterna ska utformas med stöd av sakkunniggruppens förslag.
- Ett uppdrag för en nationell vårdenhet baseras på ansökan och ska uppfylla de krav som ställs på nationella enheter avseende utveckling, utbildning, forskning mm.
- Nationell MDK införs vid definierade situationer.
- Ansvar för nationell MDK utgår från en nationell vårdenhet.

Svar på RCC i samverkans frågor:

1. Stödjer ni det ovan beskrivna förslaget avseende antal nationella vårdenheter? Om ni ej stödjer förslaget, motivera svaret.

Ja.

2. Har någon av sjukvårdshuvudmännen i regionen intresse att åta sig ett nationellt vårdansvar inom området? Om så är fallet, avser sjukvårdsregionens ingående landsting att remittera patienter till aktuell vårdenhet?

Ja, Region Östergötland har intresse av att åta sig ett nationellt vårdansvar.

Sektionen för gynekologisk tumörkirurgi vid kvinnokliniken samt sektionen för gynekologisk onkologi vid onkologiska kliniken, US Linköping avser därför att ansöka om att bli en nationell vårdenhet. Ansökan gäller för alla former av behandling av vulvacancer.

Ja, sydöstra sjukvårdsregionens landsting avser att remittera patienter till den aktuella vårdenheten.

3. Om ni inte avser att åta er ett nationellt vårdansvar inom er region, och har specifika önskemål om vilka vårdgivare som bör ha ett sådant ansvar, ange dessa och motivera svaret.

Ej aktuellt då Region Östergötland avser att ansöka.

4. Om ni vill ta ett nationellt vårdansvar ska ansökan enligt bilagd mall inlämnas samtidigt med remissvaret, bilaga 2.

Ansökan enligt bilagd mall finns i bilaga 2.

5. Vilka konsekvenser blir det för huvudmännens vårdverksamheter i sjukvårdsregionen om det nationella vårduppdraget läggs inom en annan sjukvårdsregion?

Behandlingen av vulvacancer är oftast multimodal. En optimal behandling fodrar därför gemensam kirurgisk och onkologisk bedömning och behandlingsplanering redan före start av den primära behandlingen, liksom innan recidivbehandling beslutas. I vissa fall är behandlingen integrerad, d.v.s. fodrar samtidig närvaro av tumörkirurg och gynekolog.

Vid uteblivet uppdrag avser sjukvårdsregionens remittenter att i första hand remittera till den nationella enhet som geografiskt ligger närmast den egna kliniken vilket innebär att patientflödet från sydöstra regionen sannolikt kommer att gå till flera utomregionala nationella centra. Detta betyder att nya rutiner måste utarbetas med flera olika nationella vårdgivare för remittering, initial diagnostik, överrapportering, eftervård etc.

Vid ett uteblivet uppdrag, där kirurgi bedrivs på en enhet utanför regionen och övrig behandling inom densamma, kommer den brutna vårdkedjan därför att innebära risker för försämrad kvalitet och ökade väntetider.

6. Hur avser ni att hålla ihop patientens vårdprocess om ni har det nationella vårdansvaret? Och hur avser ni att hålla ihop processen om ni inte har det ansvaret i er region?

Vid ett nationellt uppdrag:

Vårdprocessen inom sydöstra sjukvårdsregionen är sedan många år tillbaka välfungerande och bygger på ett nära regionalt samarbete med definierade processer. All kirurgisk behandling och alla radioterapi vid vulvacancer är centraliserad till Universitetssjukhuset i Linköping och samtliga fall handläggs multidisciplinärt. Viss kemoterapi ges på hemortssjukhus men då alltid i enlighet med detaljerad individuell behandlingsplan utfärdad av US Linköping.

Sedan 2001 har Universitetssjukhuset i Linköping, genom avtal, även det övergripande ansvaret för all gynekologisk cancerbehandling för patienter tillhörande Västmanlands län, och sedan 2010 även för patienter från Södermanlands län. Nyligen har dessa avtal förlängts ytterligare 5 år, vilket är ett gott betyg för välfungerande vårdprocesser

Vid ett ökat uppdrag är avsikten att behålla nuvarande processer så långt det är möjligt. Dock inser vi att nytillkomna utomregionala enheter har andra traditioner, rutiner, arbetssätt och geografiska villkor. Detta kommer att innebära ett omfattande initialt förändringsarbete i dialog med dessa. Detta är förstås en utmaning, vilket vi dock betraktar som stimulerande. Vi har sedan tidigare bra erfarenheter av sådana förändringsprocesser. Detta efter det arbete som utfördes då Västmanlands län och senare, Södermanlands län genom avtal överflyttade det övergripande ansvaret för all gynekologisk cancerbehandling till Universitetssjukhuset i Linköping år enligt ovan.

För att ytterligare öka kompetens och kvalitet i omhändertagandet av patienter med vulvacancer utvecklar för närvarande Universitetssjukhuset i Linköping ett centrum för behandling av bäckentumörer (gynekologi, urologi, kirurgi, onkologi samt plastikkirurgi i samverkan) i ett multidisciplinärt och multiprofessionellt arbetssätt. Ett nationellt vårdansvar för vulvacancerbehandling skulle passa väl in i denna utveckling.

Vid ett uteblivet uppdrag:

Detta är en fråga som svårligen kan besvaras utan kunskap om vilka enheter som istället får uppdraget, om dessa avser att ansvara för delar eller hela behandlingen, var de är belägna, hur den nationella MDK-verksamheten kommer att utformas etc. Se i övrigt svaret på fråga 5 ovan.

7. Vilka praktiska konsekvenser för patienter och närstående ser ni av en nationell koncentration av den aktuella vårdinsatsen?

Längre resväg för en ökad andel patienter och närstående samt en minskad möjlighet för patienterna att komma hem på helgerna vid längre tids vård på enheten (strålbehandling).

Ökade möjligheter för utveckling av vård, behandling och forskning vilket kan komma framtida patienter till godo.

Observera att Region Östergötlands ansökan om att bli nationell vårdenhet återfinns i separat dokument benämnt *Bilaga 2: Ansökan från US Linköping om att bli nationell vårdenhet för vård av vulvacancer*

Linköping 2015-10-30

För Sydöstra sjukvårdsregionen,

Mats Johansson

Ordförande, Samverkansnämnden i Sydöstra sjukvårdsregionen